

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

Yıl : 1967

Cilt : XV

Yayın Komisyonu :

Prof. Dr. Hüseyin YURDAYDIN, *Dekan*

Ord. Prof. Hilmi Ziya ÜLKEN, *Başkan*

Prof. Dr. Mehmet TAPLAMACIOĞLU

Prof. M. Tayyib OKIÇ

Doç. Dr. İbrahim Agâh ÇUBUKÇU

Doç. Dr. Bahriye ÜÇOK

Mustafa FAYDA, *Sekreter*

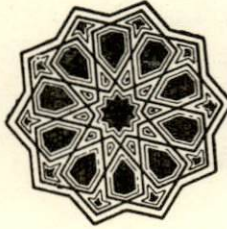
Yıl : 1967

Cilt : XV

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
TARAFINDAN YILDA BİR ÇIKARILIR

№ : XV

№ : LV

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ

DERGİSİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
TARİHİNDE YER ALAN

ANKARA ÜNİVERSİTESİ BASIMEVİ .1968

İ Ç İ N D E K İ L E R

Fevziye Abdullah TANSEL, <i>Seyyid 'Aziz Mahmud Hudâyi..</i>	1
Doç. Dr. Talât KOÇYİĞİT, <i>I. Goldziher'in Hâdisle İlgili Bazı Görüşlerinin Tahlil ve Tenkidi</i>	43
—, <i>Mevzû Hadislerin Zuhuru</i>	57
Doç. Dr. Necati ÖNER, <i>Klasik Mantukta Modalite.....</i>	69
Doç. Dr. Cavit SUNAR, <i>Heraklit ve Oluş Meselesi</i>	87
Doç. Dr. İsmail CERRAHOĞLU, <i>'Abdurrazzâk İbn Hemmâm ve Tefsiri</i>	99
—, <i>Vücûhu'l-Kur'âna Dâir Bilinmiyen Yeni Bir Eseri</i>	113
Osman KESKİOĞLU, <i>Türkiye'de Matbaa Te'sisi ve Mushaf Basımı</i>	121
Doç. Dr. Yaşar KUTLUAY, <i>İbâdilere Ait Bazı Metinler</i>	141
Doç. Dr. İbrahim Agâh ÇUBUKÇU, <i>İbn Bâcce ve Felsefesi.....</i>	151
Dr. Hüseyin ATAY, <i>İslâmda Olgun İnsan (İnsan-ı Kâmil)</i>	155
Dr. Mehmet MAKSUDOĞLU, <i>Tunusta Hâkimiyetin Dayılardan Beylere Geçişi</i>	173
Doç. Dr. Katherina MOMMSEN, Çev. Beyza MAKSUDOĞLU, <i>Goethe ve İslâm</i>	187
<u>Kitap Tanıtma ve Tenkitleri :</u>	
<i>The Kurrah Papyri from Aphrodito in the İnstitute (Dr. Hüseyin Atay)</i>	213

—, <i>The Rise of the North Arabic Script and its Kuranic Development With a full Description of the Kuran Manuscriptis in the Orientale Institute</i>	219
—, <i>Studies in Arabic Papyri I</i>	
<i>al-Arab fi Hazaratihim ve Sakafetihim ila Ahiri'l-Asri'ul-Emeviyyi</i> (Mustafa Fayda)	225

Dr. Ömer Ferruh, *Al-'Arab fî Hazarâtihim ve Şakâfetihi ilâ Âhiri'l-'Aşri'l-Emeviyyi*, Darül-'İlmü'l-Melâyîn, Beyrut 1966, s. 224.

Dr. Ömer Ferruh tarafından telif edilmiş olan bu eser, Emeviler devri sonuna kadar, medeniyet ve kültür yönünden, Arap tarihi hakkında bilgi vermektedir. Eserin muhteviyatı şöyledir:

Önsöz; Kaynaklar ve Müracaat Edilen Eserler; Samiler ve Araplar; Bedvî Araplar; Arap Ülkelerindeki Eski Sömürgecilik; Cahiliye Devri Medeniyeti; Cahiliye Hayatının Fikrî Yönü; İslâmî Davet ve Yeni Hayat; İslâm ve İlim; Hulefayı Raşidîn Devri; Emeviler Devrinde Hayat Şekli; Emeviler Devrinde İlim; İndeks.

Müellif önsözde, bu kitabın yeni olmadığını, bazı bölümlerini daha önce neşretmiş olduğu "*Târihu'l-Câhiliyye*" ve "*al-'Arab va'l-İslâm fî'l-Havzi's-Şarkıyyi min'al-Baħri'l-Abyazî'l-Mutavassı*" isimli kitaplarından iktibas ettiğini; bunun yanında bu eserin, ismi geçen iki kitabın bir tekrarı olmadığını; ilim tarihinde şimdiye kadar ortaya konmamış olan bazı kısımları ihtiva ettiğini bildirmektedir. Yazar mukaddimeyi, "bu eserin gayesinin Arap tarihini Cahiliye, İslâmın zuhuru ve Emevilerin sonuna kadar, medeniyet bakımından ele almaktır" diye bitirmekte ve medeniyetin önemine dikkati çekmektedir. Bir millet için gerçek olan esas tarih, o milletin medeniyet tarihidir.

Bundan sonra yazar, 9 - 117 inci sayfalar arasında bulunan, Kaynaklar ve Müracaat edilen eserler, Samiler ve Araplar, Bedvî Araplar, Arap Ülkelerinde Eski Sömürgecilik, Cahiliye Devri Medeniyeti ve Cahiliye Hayatının Fikrî Yönü bölümlerini, *Târihu'l - Câhiliyye* isimli eserinden aynen nakletmektedir.

"İslâmî Davet ve Yeni Hayat" bölümünde, Peygamberimizin insanlığa resul olarak gönderilmesi, İslâm, Kur'an-ı Kerim, Hadis-i Şerif gibi konular anlatılmakta ve dinin esaslarının umumî bir panoraması yapılmaktadır. Aynı bölümde, imanın esasları, ibadetler, muamelât, kadın, insanların sınıfları, sahâbe, devlet ve hükümet, cihad, ilk islâm Devletinde gelir kaynakları, ahlâk bahisleri de ele alınmaktadır.

Daha sonraki bölümde, İslâm ve ilim meseleleri ele alınmakta, Kur'an'ın ilme verdiği önem belirtilmektedir. Ayrıca, bilgi nazariyesi, zaman-mekân,

alemin yaradılışı, biyoloji, tıp, insanın varlığı, irsiyet, yazı, harp tekniği gibi meselelerde İslâmın görüşü tesbit edilmekte, Kur'an ve hadise dayanılarak bilgi verilmektedir.

“Hulefayı Raşidin Devri ve Medeniyet Yönü” diye başlayan kısımda, Hz. Ebu Bekir'den başlayarak ilk dört halife ve onların devirleri hakkında kısa açıklamalar vardır. Hz. Ebu Bekir'in halifeliği zamanında vuku bulan ridde, Kur'anın toplatılması, Şam ve Irak'ın fethine başlanılmasına işaret edilmektedir. Hz. Ömer'e 'Emîru'l-mü'minî' lâkabı verilmesi, yapılan fütuhât, idare, İslâm Devleti ve medeniyeti hakkında izahat verilmektedir. Hz. Osman ve Hz. Ali devirleri de aynı şekilde özetlenmektedir. Ayrıca İslâmın ilk devrinde vezirlik makamı bulunmadığı, ancak Hz. Peygamberin ashâbı ile istişare ettiği, aynı şekilde ilk halifelerin de bu yolu takip ettikleri anlatılarak bu bölüm son bulmaktadır.

“Emeviler Devrinde Hayat Şekli” isimli bölümde, halifeliğin babadan oğula intikal eden irsî bir şekil aldığı, Emevî halifelerinin devlet reisliği, teşri' ve icra, kumandanlık, imamet gibi vazifeleri uhdelelerinde topladıkları belirtilmektedir. Emeviler devrinde müstakil bir sarayın bulunmadığı, halife kendi evinde bu işleri yerine getirdiği, camilerde de mahkemelerin yapıldığı bildirilmektedir. Vilayetlerin idaresini bizzat halife veya onun tayin ettiği vali tarafından yerine getirildiği izah edilmektedir. Devletin idaresine Muaviye geldiği zaman, divan-ı resail, divan-ı cünd, divan-ı nas, divan-ı harac isimli dört divanın bulunduğunu, o bunlara bir de divan-ı hatem ilâve ettiğini ve bunların vazifelerini uzun uzun anlatan müellif, bu bölümü, Emeviler devri ictimâî, edebî ve fikrî cereyanlarını anlatarak bitirmektedir.

Kitabın son bölümü Emeviler devrindeki ilim hareketlerine ayrılmıştır. Halid b. Yezid b. Muaviye'nin ilme yaptığı hizmetler, o devrin tıp ve musîki anlayışı üzerinde durularak geniş bilgi verilmektedir.

Kitap indeks ile son bulmaktadır.

Özet olarak diyebiliriz ki eser ilmi bir metodla ele alınıp oldukça geniş kaynağa baş vurularak yazılmıştır. Bu hüviyeti ile bu alanda çalışanlar için faydalı bir kitaptır.

Mustafa FAYDA